

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

412-36/21

Београд

дел. бр. 9788   датум: 13.04.2021.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ

МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети Полицијској управи Сомбор - седиште

Београд, април 2021. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, А11 – Иницијатива за економска и социјална права, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Одбор за људска права Ваљево.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 4. јуна 2020. год.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВА	Полицијска управа у Сомбору - седиште (ПУ Сомбор - седиште)
ВРЕМЕ	25. март 2021. године
ОСНОВ	Послови НПМ, у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ЦИЉ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободе у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА	Редовна посета, по Плану посета за 2021. годину
НАЈАВА	Посета је ненајављена
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре
САСТАВ ТИМА	Вођа тима: др Наташа Тађевић, заменица заштитника грађана и руководица НПМ Члан тима: Маја Јовић, Стручна служба Заштитника грађана / Одељење НПМ

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Члановима мониторинг тима пружене су тражене информације, омогућен обилазак просторија и увид у затражену релевантну документацију. **Професионално поступање полицијских службеника током посете НПМ представља пример добре праксе у поступању, у складу са законом предвиђеном обавезом сарадње органа са НПМ.**

ТОК ПОСЕТЕ

Тим НПМ је, пре посете ПУ Сомбор–седиште, посетио Казнено-поправни завод у Сомбору (КПЗ Сомбор) где је, између осталог, обавио разговоре са 7 притворених лица, на околности поступања полиције према њима током њиховог хапшења, са слушавања, полицијског задржавања, као и начина обављања првог лекарског прегледа у Заводу. Такође, НПМ је извршио и увид у документацију о првим лекарским прегледима притвореника.

Након тога, током посете ПУ Сомбор–седиште, тим НПМ је обишао просторију за задржавање и обавио разговор са полицијским службеницима у Дежурној служби, а потом је извршио увид у документацију о задржавању грађана. Током посете нису затечена доведена ни задржана лица.

1. ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Полицијски службеници су навели, да се лица према којима се примењује полицијско овлашћење довођење, најпре, на лицу места, усменим путем обавештавају о својим правима, а потом и писаним путем тако што им се непосредно по доласку у службене просторије ПУ Сомбор-седиште уручује писано обавештење о правима. Уколико лице одбије да потпише обавештење о правима то констатују на самом обавештењу.

Увидом у предмете о задржавању, утврђено је да су сва обавештења о правима била потписана од стране лица, а у једном случају је било наведено да је лице одбило да потпише примерак обавештења, али да је усмено поучено о правима. У предметима је затечено и обавештење о правима на енглеском језику, с обзиром на то да је задржано лице било мигрант који говори енглески језик. Према службеним наводима, уколико доведена или задржана лица не говоре српски или енглески језик полицијски службеници позивају преводаиоца.

По завршетку задржавања, електронски записник се штампа и даје лицу на увид и потпис, а уколико лице не жели да потпише, полицијски службеници ставе напомену да је лице одбило да потпише, али без навођења разлога због чега. Према наводима полицијских службеника, примерак записника о задржавању не уручују лицима након истека задржавања.

Притворена лица са којима је НПМ обавио разговоре у КПЗ Сомбор навела су да су обавештена о правима и усмено и писаним путем, односно да им је уручено писано обавештење о правима. Сва лица су добила решење о задржавању, а једно лице је навело и да је изјавило жалбу на решење о задржавању која је одбијена.

1.

УТВРЂЕНО

У ПУ Сомбор-седиште полицијски службеници не уручују примерак записника о задржавању лицима која су била на задржавању, а у ситуацијама када лице одбије да потпише записник, не бележе разлог изостанка потписа.

РАЗЛОЗИ

Записник о задржавању лица потписује полицијски службеник који је лице задржао и задржано лице. Примерак записника се уручује задржаном лицу. Ако задржано лице одбије да прими примерак записника или одбије да га потпише, полицијски службеник ће о томе сачинити забелешку на записнику.⁴

Из различитих разлога (нпр. заплећене личне ствари, обавештавање о правима и остваривање тих права или одрицање од тих права; могућност да се обавести блиски сродник или треће лице), може бити потребан потпис задржаног лица и, ако је неопходно, непостојање потписа

⁴ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19) чл. 38. став 2,3 и 4

се мора ваљано објаснити. Све ове информације треба да се унесу у електронски систем евиденције о задржавању лица.⁵

ПРЕПОРУКА

ПУ Сомбор-седиште ће лицима која су била на задржавању уручивати примерак записника о задржавању, а у ситуацијама када лица која су била на задржавању одбију да приме/потпишу примерак записника о задржавању, на записнику ће то бити констатовано уз бележење разлога које је лице за то дало.

2. ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА

По доласку у полицијску станицу, доведеним лицима, као и онима за које се одреди задржавање, омогућава се остваривање права на позив трећем лицу. Позив могу упутити са свог мобилног или службеног телефона у присуству полицијских службеника. У записницима о задржавању, често се наводи констатација да лице није желело да обавести било кога о задржавању. У случајевима у којима је лице желело да обавести блиску особу о задржавању полицијски службеници констатују ко је обавештен, али не уписују време када је контакт остварен.

Већина притворених лица са којима је НПМ обавио разговоре навела су да ово право нису користили јер су били ухапшени у стану, односно кући, те да су чланови породице упознати са тим да су лишени слободе, односно одведени у полицијску станицу. Једно лице је навело да је желео да о свом лишењу слободе обавести само браниоца, што му је и омогућено.

2.

УТВРЂЕНО

У ПУ Сомбор-седиште полицијски службеници у записнике о задржавању лица не уносе податак о времену када је члан породице или друго блиско лице обавештено о његовом лишењу слободе.

РАЗЛОЗИ

Лице које је лишено слободе од стране државног органа одмах се, на језику који разуме, обавештава о разлозима лишења слободе, о оптужби која му се ставља на терет као и о својим правима и има право да без одлагања о свом лишењу слободе обавести лице по свом избору.⁶

Право притворене особе да се чињеница о његовом притварању саопшти трећем лицу треба у принципу да буде гарантовано од самог почетка полицијског притвора. ЦПТ наравно прихвата да уживање овог права може бити ограничено одређеним изузецима, ради заштите легитимних интереса полицијске истраге. Међутим, такви изузеци треба да су јасно дефинисани и строго временски ограничени и да њихова примена мора бити пропраћена одређеним мерама заштите (нпр. свако кашњење са обавештењем о притварању треба писмено евидентирати са разлозима за то кашњење, као и потребу да изузетак одобри виши руководилац у полицији који није повезан са случајем или тужилац).⁷

⁵ Извештај о посети Србији, ЦПТ (2017)63, тачка 39

⁶ Устав РС ("Сл. гласник РС", бр. 98/2006), члан 27, став 2

⁷ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди ЦПТ у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 43.

ПРЕПОРУКА

ПУ Сомбор-седиште ће у записнике о задржавању лица уносити податак о времену када је члан породице или друго блиско лице обавештено о његовом лишењу слободе.

3. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

Према наводима полицијских службеника, доведена и лица која се требају задржати, прегледају се од стране лекара службе Хитне помоћи на лични захтев, уколико полицијски службеници уоче повреде или из других разлога сматрају да је лицу неопходна медицинска нега. Лекарски преглед се обавља у просторији за задржавање, а према наводима полицијских службеника, лекарским прегледима присуствују само уколико то лекар затражи из безбедносних разлога, с тим да тај податак не евидентирају.

Ниједно од притворених лица са којима је НПМ разговарао није имало потребу за лекарским прегледом пре или током задржавања у полицијској станици. Једно лице је навело да су му средства за везивање (службене лисице) јаче стегли, али исто није имало повреде од наведеног.

3.

УТВРЂЕНО

Полицијски службеници у ПУ Сомбор-седиште, када на захтев лекара присуствују здравственим прегледима лица лишених слободе, ту околност не евидентирају у записнику о задржавању или службеној белешци.

РАЗЛОЗИ

Полицијски службеници, само по захтеву медицинског особља, из разлога безбедности медицинског особља, могу присуствовати здравственом прегледу лица и то полицијски службеник истог пола као и лице које се прегледа.⁸

Пацијент има право на поверљивост свих личних информација, које је саопштио надлежном здравственом раднику, односно здравственом сараднику, укључујући и оне које се односе на стање његовог здравља и потенцијалне дијагностичке и терапијске процедуре, као и право на заштиту своје приватности током спровођења дијагностичких испитивања и лечења у целини.⁹

Комитет мора још једном да нагласи да лекарски прегледи треба да почивају на начелу поверљивости, и да надзор над њима врши само гледањем, а не и слушањем и - осим уколико лекар изричито не захтева супротно у датом случају - ван видокруга полицијског кадра. Присуство полицијског кадра током лекарских прегледа задржаних лица могло би да обесхрабри задржано лице које је било изложено неадекватном поступању да то и каже, и генерално је штетно за успостављање доброг односа између лекара и пацијента; треба да се пронађу алтернативна решења како би се ускладили безбедносни захтеви и начело лекарске поверљивости.¹⁰

ПРЕПОРУКА

У ПУ Сомбор-седиште, полицијски службеници ће у случајевима када лекар затражи да присуствују лекарском прегледу лица лишеног слободе, у записнику

⁸ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/2019), члан 36. ст. 3

⁹ Закон о правима пацијената („Сл. гласник РС“, бр. 45/13), члан 14, ст. 1 и 2.

¹⁰ Извештај ЦПТ Републици Србији, ЦПТ (2017) 63, тачка 37

о задржавању или службеној белешци, констатовати присуство лекарским прегледима и разлоге за то.

4. ПРИСТУП БРАНИОЦУ

У ПУ Сомбор-седиште лицима лишеним слободe се омогућава да, непосредно по доласку у службене просторије, позивају браниоца својим мобилним или службеним телефоном, а када је потребно одредити браниоца по службеној дужности полицијски службеници позив упућују Адвокатској комори Србије путем Кол центар.

Једно притворено лице је желело да ангажује браниоца по сопственом избору и то му је и омогућено, док је осталим лицима додељен бранилац по службеној дужности. Полицијским службеницима су давали изјаве у присуству браниоца, с тим да се једно лице жалило на то да је разговор са браниоцем веома кратко трајао и да је исти деловао незаинтересовано.

5. УСЛОВИ БОРАВКА У ПРОСТОРИЈАМА ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ

У ПУ Сомбор-седиште постоји једна просторија за задржавање два лица. Просторија је у потпуности реновирана у складу са важећим стандардима и као таква у функцији је од марта текуће године. Иако се дежурна служба налази на спрату изнад, будући да је просторија за задржавање покривена видео надзором, а дугме за позивање полицијских службеника је у функцији, обезбеђена је једноставна и брза комуникација са полицијским службеницима. Осим тога, према наводима полицијских службеника, редовно и обилазе лица на задржавању.

Једно притворено лице које је било на задржавању у седишту ПУ Сомбор је навело да му за време задржавања није био понуђен оброк. Увидом у документацију утврђено је да је лице обедовало. Такође, увидом у остале записнике о задржавању утврђено је да у свим стоји податак о томе да ли је лице обедовало, односно да му је понуђен оброк, а да је исти одбио. У дежурној служби се налази мањи фрижидер у којем полицијски службеници чувају храну намењену за задржана лица, која, према наводима полицијских службеника, укључује и посне намирнице.

6. НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ

Као што је речено, НПМ је у КПЗ Сомбор обављао разговоре са притвореним лицима, на околности поступања полиције према њима током њиховог хапшења, саслушавања, полицијског задржавања. Ниједно лице није имало примедби на поступање полицијских службеника.